

Sygn. akt: I Ns 347/16

POSTANOWIENIE

Dnia **22 listopada 2016 r.**

Sąd Rejonowy w Strzelcach Kraj., I Wydział Cywilny

w następującym składzie:

Przewodniczący: SSR Robert Słabuszewski

Protokolant: Magdalena Hliwa-Iberhan

po rozpoznaniu w dniu **22 listopada 2016 r.** w Strzelcach Kraj.

na **rozprawie**

sprawy z wniosku: **K. B. (1) (PESEL (...)), M. B. (PESEL (...))**

z udziałem: **(...) sp. z o.o. w P.**

o **ustanowienie służebności przesyłu**

POSTANAWIA:

I. wniosek oddalić,

II. zasądzić od wnioskodawców solidarnie na rzecz uczestnika kwotę 497,00 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania - kosztów zastępstwa prawnego.

Sygn. akt I Ns 347/16

UZASADNIENIE

Wnioskodawcy K. B. (1) i K. B. (2) złożyli w dniu 17.06.2016 r. do Sądu Rejonowego w Strzelcach Kraj. wniosek o ustanowienie odpłatnej służebności przesyłu obciążającej nieruchomość stanowiącą działkę nr (...) opisaną w prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Strzelcach Krajeńskich, V Wydział Ksiąg Wieczystych księdze wieczystej nr (...) na rzecz przedsiębiorcy przesyłowego (...) sp. z o.o. z siedzibą w P., której treścią jest znoszenie prawa wstępu, posadowienia, utrzymywania linii energetycznej średniego napięcia długości 71 metrów, której treścią jest znoszenie używania i korzystania z pasa gruntu o szerokości 12 metrów na długości 71 metrów stanowiących strefy ochronne - strefy technologicznego korzystania na nieruchomości obciążonej stanowiących działkę ewidencyjną nr (...) opisaną w prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Strzelcach Krajeńskich, V Wydział Ksiąg Wieczystych księdze wieczystej nr (...) na powierzchni i nad powierzchnią tej nieruchomości oraz prawa korzystania z nieruchomości obciążonej w zakresie niezbędnym do dokonywania konserwacji, remontów, modernizacji urządzeń przesyłowych w postaci linii energetycznych oraz słupów energetycznych. Wnioskodawcy wnieśli o zasądzenie od uczestnika postępowania (...) sp. z o.o. z siedzibą w P. na ich rzecz kwoty 17.040,00 zł należności głównej tytułem odpowiedniego wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu z ustawowymi odsetkami od dnia wydania postanowienia do dnia zapłaty oraz o zasądzenie od uczestnika na ich rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych z uwzględnieniem kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz 17 zł z tytułu uiszczonej opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

W uzasadnieniu wniosku wnioskodawcy wskazali, iż są właścicielami działki oznaczonej numerem (...) opisaną w prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Strzelcach Kraj., V Wydział Ksiąg Wieczystych księdze wieczystej nr (...).

Na terenie ww. działki przebiega napowietrzna linia energetyczna średniego napięcia o długości 71 metrów. Linie energetyczne i słupy energetyczne stanowią własność uczestnika postępowania (...) sp. z o.o. z siedzibą w P.. Linie i słupy są czynne.

Wnioskodawca zaprzeczył, aby uczestnik postępowania był posiadaczem służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu w dobrej wierze, a ewentualny termin zasiedzenia służebności rozpoczął bieg z dniem 1.10.1990 r. Wnioskodawca zaprzeczył, aby uczestnik dysponował okresem posiadania uprawniającym go do zasiedzenia służebności (k. 2 – 15).

W dniu 07.11.2016 r. uczestnik postępowania (...) sp. z o.o. z siedzibą w P. złożył odpowiedź na wniosek, w której wniósł o oddalenie wniosku w całości oraz o zasądzenie od wnioskodawców na rzecz uczestnika postępowania zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz kwoty 17,00 zł tytułem zwrotu opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

Zdaniem uczestnika wniosek jest bezzasadny. Uczestnik wskazał, że na działce nr (...) znajdują się elementy infrastruktury elektroenergetycznej w postaci linii napowietrznej SN-15 (L-116/71) relacji (...) S. – S. – D.. Karta inwentaryzacyjna linii podaje, że linia ta została wybudowana w latach 1923-1938. Nadto, w roku 1972 wykonano dalsze elementy linii, o czym świadczy protokół nr (...) z dnia 30 grudnia 1972 r.

Uczestnik podniósł zarzut zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu, wskazując, iż do zasiedzenia doszło w dobrej wierze z upływem 10 lat, czyli najpóźniej z upływem dnia 30 grudnia 1982 r. na rzecz Skarbu Państwa. Uczestnik wskazał, iż jest następcą prawnym Skarbu Państwa – Zakładów (...). w części obejmującej m. in. sporne linie energetyczne, a wnioskodawcy nie przedłożyli żadnych dowodów, które mogłyby obalić domniemanie dobrej wiary (k. 73-77).

Sąd ustalił, co następuje:

Co najmniej od 1960 r. właścicielami działki nr (...) o pow. 0,7500 ha we wsi Ł. byli J. Ł. i S. Ł. w udziałach po 1/2 części. W 1971 roku dokonano podziału działki w ten sposób, iż wydzielono działkę nr (...) (obecnie nr 127) o pow. 0,3700 ha i działkę nr (...) (obecnie nr 128) o pow. 0,3800 ha. Właścicielem działki był S. Ł..

Na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Gorzowie W.. z dnia 07 października 1988 r. w sprawie (...) 488/88 spadek po M. Ł., zmarłej w dniu 16.06.1986 r. w D., ostatnio stale zamieszkałej w Ł., na podstawie ustawy nabyli jej mąż S. Ł. w 1/4 części oraz córki A. P., J. J., Z. L. i S. Z. w częściach po 3/16.

Na podstawie umowy sprzedaży z dnia 21.03.1989 r. oraz umowy przeniesienia własności z dnia 12.05.1989 r. własność działki nabyli G. B. i I. B. na zasadach wspólności ustawowej małżeńskiej.

Na podstawie umowy sprzedaży z dnia 26.11.2015 r. wnioskodawcy M. B. i K. B. (1) nabyli na zasadach wspólności ustawowej małżeńskiej własność nieruchomości zabudowanej w postaci działki nr (...) o powierzchni 0,3800 ha położonej w miejscowości Ł., gmina S., powiat strzelecko- (...) w woj. (...). Dla nieruchomości Sąd Rejonowy w Strzelcach Kraj., IV Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...).

Na działce nr (...) znajdują się elementy infrastruktury elektroenergetycznej w postaci linii napowietrznej SN – 15 (L 116/71) relacji (...) S. – S. – D.. Linia została wybudowana w latach 1923 – 1938. W 1972 roku wykonano odgałęzienie linii do miejscowości O..

Od zakończenia II W. Światowej linii i słupy znajdowały się w posiadaniu uczestnika i jego poprzedników prawnych. W 1973 r. dokonano wycinki drzew na w/w linii na odcinku Z. – K. – Krzyż wraz z odgałęzieniem.

Dotąd nie toczyło się żadne postępowanie sądowe dotyczące tej linii i służebności związanej z jej użytkowaniem. Wnioskodawcy i ich poprzednicy prawni nie przeszkadzali w korzystaniu z linii uczestnikowi i jego poprzednikom prawnym. Uczestnik nie zawierał w wnioskodawcami żadnej umowy dotyczącej możliwości korzystania z linii.

Dowód:

- przesłuchanie wnioskodawcy M. B. k. 164,
- odpis księgi wieczystej nr (...) k. 20-21,
- zaświadczenie Gminy S. k. 22,
- skrócony wypis ze skorowidza działek k. 23,
- mapa k. 29v -30,
- dokumenty z akt KW (...) k. 40-55,
- kopia rejestru gruntów k. 60-70,
- kopie kart inwentaryzacyjnych k.87-90,
- kopia meldunku z dn. 12.02.1973 r. k. 91,
- kopia protokołu z odbioru technicznego linii z dn. 30.12.1972 r. k. 92-93,
- kopie map dotyczących przebiegu linii k. 94-115.

Pismem z dnia 14 czerwca 2016 r. pełnomocnik wnioskodawców wezwał uczestnika postępowania do zawarcia umowy o ustanowienie służebności przesyłu dotyczącej urządzeń przesyłowych posadowionych na działce nr (...) opisanej w prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Strzelcach Kraj., IV Wydział Ksiąg Wieczystych księdze wieczystej nr (...) za odpowiednim wynagrodzeniem w wysokości 185.736,00 zł.

Dowód:

- wezwanie do zawarcia ugody k. 25-28.

Zarządzeniem z dnia 11.05.1945 r. utworzono Zjednoczenie (...) w P. wyposażone w osobowość prawną.

Na podstawie Orzeczenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 18.06.1947 r. na własność Państwa przeszły określone przedsiębiorstwa, wraz z majątkiem nieruchomości i ruchomym oraz wszelkimi prawami. Jednym z takich przedsiębiorstw była (...) w S..

Zarządzeniem z 09.11.1950 r. zreorganizowano energetykę na terenie Zjednoczenia (...).

Zarządzeniem z 01.07.1952 r. Zjednoczenie (...) stało się Zarządem wchodzącym w skład (...).

Zakład (...) jako jednostka tego Zarządu powołany został w drodze zarządzenia Ministra Energetyki z dnia 31 grudnia 1952 roku.

W 1955 roku doszło do połączenia Elektrowni (...) z Zakładem (...).

Od 28.02.1958 roku nazwa przedsiębiorstwa zmieniła się na Zakład (...).

W dniu 25.11.1958 r. utworzono przedsiębiorstwo państwowe o nazwie Zakłady (...).

W 1967 roku połączono Zakład (...) i Elektrownię (...) w jedno przedsiębiorstwo o nazwie Zakład (...).

Od 14.02.1985 r. nastąpiła zmiana nazwy zakładu nadrzędnego nad Zakładem (...) z Zakładów (...) na (...) Przedsiębiorstwo Państwowe (...).

Od 01.04.1985 r. utworzono przedsiębiorstwo państwowe (...) w skład którego wchodził m. in. Zakład (...).

Od 01.01.1989 r. utworzono przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...), które powstało z podziału (...) w P..

Z dniem 12.07.1993 r. doszło do podziału przedsiębiorstwa państwowego Zakład (...) w celu wniesienia przez Skarb Państwa zorganizowanej części mienia przedsiębiorstwa do spółki akcyjnej (...) S.A. w W. oraz do przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego Zakład (...) w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa Zakład (...) S.A. w G. W..

Zakład (...) S.A. w G. W.. przejął wszystkie prawa i obowiązki Zakładu (...) z wyłączeniem praw i obowiązków przejętych przez (...) S.A. w W., tj. stacji G. EC 220/110/6 kV, linii 400 kV K. – P., linii 220 kV G. – L. i G. – K..

17.12.2002 r. doszło do połączenia Zakładów (...) S.A. w G. W.. oraz innych spółek z (...) S.A. w P. przez wniesienie majątków łączących się spółek (w tym Zakładów (...) S.A.) do (...) S.A. w P..

(...) S.A. od 12.10.2004 r. zmieniła nazwę na Grupa (...) S.A. w P..

Od 13.10.2004 r. spółka działa pod firmą (...) S.A. w P..

W celu wykonania obowiązku z art. 9d ustawy Prawo energetyczne (...) S.A. zawiązała spółkę (...) sp. z o.o. w P. i wyposażyła ją w majątek służący prowadzeniu dystrybucji energii elektrycznej.

Dowód:

- okoliczności znane z urzędu (k. 163), a nadto:
- odpis pełny (...) sp. z o.o. k. 81-86,
- kopia zarządzenia nr 130 Ministra Górnictwa i Energetyki z dn. 01.08.1982 r. k. 116-119,
- kopia zarządzenia nr 57 Prezesa Rady Ministrów z dn. 30.12.1988r. k. 120-123,
- kopia aktu przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego z dn. 12.07.1993 r. k. 124-130,
- protokół (...) z dn. 17.12.2002 r. k. 131-139,
- kopia odpisu pełnego (...) S.A. z KRS k. 140-151,
- umowa zbycia zorganizowanej części przedsiębiorstwa z dn. 30.06.2007 r. k. 152-160.

Sąd zważył, co następuje:

Wniosek okazał się niezasadny z uwagi na skuteczny zarzut nabycia służebności przez zasiedzenie.

Sąd uznał za wiarygodne dowody z dokumentów, których treść nie była kwestionowana przez strony. Co do dokumentów prywatnych sporządzonych w formie pisemnej albo elektronicznej stanowią one tylko dowód tego, że osoba, która je podpisała złożyła oświadczenie zawarte w ich treści (art. 245 k.p.c.). Moc dowodowa dokumentów urzędowych obejmuje zaś potwierdzenie tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone (art. 244 k.p.c.). Co do wypisów ksiąg wieczystych Sąd wziął pod uwagę, iż zgodnie z art. 3 ustawy o księgach wieczystych i hipotece domniemywa się, że prawo jawne wpisane w księdze wieczystej, jest wpisane zgodnie ze stanem prawnym, zaś prawo wykreślone nie istnieje.

Dano wiarę wynikom przesłuchania wnioskodawcy M. B.. Jego twierdzenia są spójne, logiczne i znajdują potwierdzenie w pozostałym materiale dowodowym.

Z uwagi na uznanie za skuteczny zarzutu nabycia własności służebności przez zasiedzenie Sąd oddalił wniosek dowodowy o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego. Stanowiłoby to zbędne podrożenie (i to na koszt wnioskodawców) i przedłużenie postępowania.

Bezspornym w sprawie jest, iż przez nieruchomości stanowiącą własność wnioskodawców przebiega napowietrzna linia elektroenergetyczna średniego napięcia (SN) – 15 kV wchodząca w skład przedsiębiorstwa przesyłowego prowadzonego przez uczestnika i wykorzystywana przez niego.

Postępowanie dowodowe przeprowadzone w sprawie wykazało, iż uczestnik postępowania i jego poprzednicy prawni korzystali z części nieruchomości wnioskodawców dokładnie w taki sposób, w jaki korzystałby z niej podmiot, któremu przysługuje służebność przesyłu (od 2008 r.) lub służebność analogiczna (podobna) do służebności przesyłu (do 2008 r.), tj. poprzez korzystanie z trwałych i widocznych urządzeń, w tym wypadku służących do przesyłu energii elektrycznej (przesyłanie energii, dokonywanie ich konserwacji, przeglądów i napraw).

Przeprowadzone w sprawie postępowanie dowodowe nie wykazało, aby nieruchomości stanowiąca własność wnioskodawców została wyłączone na potrzeby budowy urządzeń elektroenergetycznych, aby w jakikolwiek sposób zostało ograniczone prawo własności wnioskodawców do nieruchomości, aby zawierali oni (lub poprzedni właściciele gruntu) umowy w przedmiocie korzystania przez uczestnika lub jego poprzedników prawnych z nieruchomości w wymaganej prawem formie (co do służebności – aktu notarialnego), bądź też aby ustanowiona była służebność przesyłu w rozumieniu art. 305¹ k.c. lub służebność gruntowa odpowiadająca treści służebności przesyłu w jakikolwiek sposób (umownie, w postępowaniu sadowym cywilnym lub postępowaniu administracyjnym, wyłączeniowym itp.).

Niewątpliwie uczestnik i jego poprzednicy prawni korzystali z części nieruchomości wnioskodawców w sposób odpowiadający treści służebności przesyłu, a czynili to w okresie gdy grunty stanowiły własność prywatną bez podstawy prawnej. W świetle powyższego należy uznać uczestnika (i jego poprzedników prawnych) za posiadacza części nieruchomości wnioskodawców w zakresie odpowiadającym treści służebności.

Wnioskodawcy swoje roszczenie o ustanowienie służebności przesyłu wywodzą z treści art. 305¹ k.c.

Zgodnie z treścią art. 305¹ k.c. nieruchomości można obciążyć na rzecz przedsiębiorcy, który zamierza wybudować lub którego własność stanowią urządzenia, o których mowa w art. 49 § 1 k.c., prawem polegającym na tym, że przedsiębiorca może korzystać w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej, zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń (służebność przesyłu).

Uczestnik postępowania podniósł w toku postępowania zarzut zasiedzenia służebności o treści odpowiadającej swą treścią treści służebności przesyłu.

Kwestia ta wymaga rozważenia w pierwszej kolejności samej problematyki ograniczonego prawa rzeczowego, jakim jest prawo służebności przesyłu, a następnie rozważenie czy in concreto doszło do jego nabycia w drodze zasiedzenia przez uczestnika.

Dodać w tym miejscu należy, że Sądowi orzekającemu w tej sprawie znane jest szerokie spektrum poglądów wyrażonych w doktrynie na temat dopuszczalności i warunków nabycia służebności przesyłu lub służebności podobnej do służebności przesyłu, w szczególności zaś dominujący obecnie w nauce pogląd niedopuszczający takiej możliwości przed 2018 r. (w przypadku dobrej wiary) lub 2023 rokiem (w przypadku złej wiary – zamiast wielu por. w szczególności K. M., Problematyka intertemporalna służebności przesyłu, *Kwartalnik Prawa Prywatnego* (...), str. 91 – 152 i powołana tam bogata literatura i orzecznictwo a także kilka już późniejszych opracowań odnoszących się do pracy K. M.). Ramy uzasadnienia wyroku nie pozwalają jednak na szczegółowe omówienie tej złożonej problematyki, czy choćby odniesienie się do bogatego, ale jednak wybiórczego, przeglądu poglądów zaprezentowanych w orzecznictwie i doktrynie, dokonanego przez pełnomocnika wnioskodawców, stąd uzasadnienie ograniczy się do przedstawienia

poglądu Sądu orzekającego na sprawę (często znajdującego poparcie w dominującym lub najświeższym orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych).

I.

Prawo służebności przesyłu, jako szczególną, wyodrębnioną odmianę służebności gruntowej, wprowadzono ustawą nowelizującą z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 731) – przepisy art. 305⁽¹⁾ k.c. i następne, która weszła w życie z dniem 3 sierpnia 2008 r. Z uwagi na okres, od którego obowiązuje regulacja co do służebności przesyłu, mając na uwadze okoliczności niniejszej sprawy wskazać należy, że w poprzedzającym ww. regulację stanie prawnym również możliwe było ustanowienie takowej służebności w ramach odpowiedniego ukształtowania treści służebności gruntowej. W roli uprawnionego do korzystania z nieruchomości obciążonej występuje przedsiębiorstwo energetyczne, zaś uprawnienia nabywane w ramach tegoż prawa obejmują budowę i eksploatację urządzeń przesyłowych. Tożsame stanowisko zaprezentował Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7 października 2007 r., sygn. akt (...) 89/08 i podtrzymywał je konsekwentnie w kolejnych orzeczeniach (np. postanowienie SN z dnia 09.10.2014 r., (...) 32/14, niepubl.). Stąd też w niniejszej sprawie przyjęto, że istniała obiektywna możliwość posiadania przez uczestnika służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu, nawet przed jej ustawowym wyodrębnieniem z zakresu służebności gruntowej w drodze ustawy nowelizującej k.c. z 2008 r.

Kwestię nabycia służebności gruntowej w drodze zasiedzenia reguluje art. 292 k.c., z którego treści, nakazującego odpowiednio stosować regulacje przewidziane dla zasiedzenia nieruchomości, wynika, że dla zasiedzenia służebności wymagane jest uprzednie posiadanie tejże służebności przez ustawowo wskazany okres czasu (określony w treści art. 172 k.c.). Nadmienić należy, że z uwagi na charakter tejże służebności, posiadanie zmierzające do jej zasiedzenia winno być postrzegane jako zakresowo odrębne od posiadania zmierzającego do nabycia nieruchomości. Wymagane jest korzystanie z nieruchomości obciążonej dokładnie w taki sposób, w jaki korzystałaby z niej podmiot, któremu takowa służebność już przysługuje, tj. poprzez wzniesienie trwałych i widocznych urządzeń, w tym wypadku służących do przesyłu energii elektrycznej, a także korzystanie z nich (przesyłanie energii, dokonywanie ich konserwacji i napraw). Ww. ustawowo wskazany okres nieprzerwanego posiadania, który stanowi przesłankę konstytutywną dla nabycia służebności w drodze zasiedzenia uregulowany został odmiennie w zależności od dobrej, bądź złej wiary posiadacza.

Zaznaczyć też należy, że „ W skład przedsiębiorstwa przesyłowego wchodzi nieruchomości oraz stanowiące jego własność urządzenia przesyłowe naziemne lub podziemne, w zależności od rodzaju przedsiębiorstwa. W wypadku przedsiębiorstwa energetycznego linie energetyczne stanowią składnik przedsiębiorstwa, słupy i linie stanowią bowiem element sieci pozostający z nią w związku funkcjonalnym, niezależnie od tego, czy są posadowione na nieruchomości obciążonej. Zasadnicze znaczenie należy przyznać więc temu trwałemu funkcjonalnemu związkowi sieci przesyłowej ze składnikami przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym oraz celowi ustanowienia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu, którym jest zwiększenie użyteczności nie konkretnie oznaczonej nieruchomości a zwiększenie użyteczności przedsiębiorstwa; w tym wypadku chodzi o ułatwienie przesyłania i dystrybucji energii elektrycznej, które odbywa się za pomocą linii napowietrznych połączonych ze stacjami elektroenergetycznymi. Z tych względów, w stanie prawnym obowiązującym przed dniem wejścia w życie art. 305[1] KC, tj. 3 sierpnia 2008 r., na podstawie art. 285 i 292 KC, stosowanych przez analogię, możliwe było nabycie przez zasiedzenie służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa przesyłowego bez potrzeby wskazania i wykazania przez wnioskodawcę danych identyfikujących nieruchomość władnącą” (tak SN w postanowieniu z dnia 18.09.2014 r., (...) 553/13, niepubl.). Przy czym ostatnio SN zauważył, że „ Odstąpienie w drodze wykładni od konieczności określenia w orzeczeniu nieruchomości władnącej, na rzecz której nastąpił ex lege skutek zasiedzenia, nastąpiło w rezultacie odwołanie się do pojęcia przedsiębiorstwa w ujęciu przedmiotowym i przyjęcia domniemania, że składnikiem przedsiębiorstwa przesyłowego jest zawsze taka nieruchomość. Przy tego rodzaju koncepcji brak określenia nieruchomości władnącej jest tylko technicznym uproszczeniem służącym przyspieszeniu postępowania i nie świadczy o braku wystąpienia przesłanki merytorycznej w postaci nieruchomości władnącej” (postanowienie SN z dnia 04.07.2014 r., (...) 551/13, niepubl.).

Zgodnie z art. 352 § 1 k.c. kto faktycznie korzysta z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności, jest posiadaczem służebności. Warunkiem zasiedzenia służebności przesyłu jest korzystanie przez przedsiębiorcę przesyłowego z trwałego i widocznego urządzenia - art. 292 k.c. (np. postawienie na cudzej nieruchomości i korzystanie ze słupa przesyłowego, na którym rozpięto kabel wysokiego, średniego lub niskiego napięcia lub rozpięcie takiego kabla nad gruntem). Nie ma więc przeszkód do uznania przedsiębiorcy, który korzysta z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu, a nie ma tytułu prawnego do władania tą nieruchomością, za posiadacza takiej służebności. Co istotne Sąd Najwyższy dopuszczał taką możliwość jeszcze przed nowelizacją kodeksu cywilnego, dokonaną ustawą z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz o zmianie niektórych innych ustaw, która wprowadziła do polskiego systemu prawnego służebność przesyłu (zob. postanowienie SN z dnia 4 października 2006 r., (...) 11/06, niepubl.; postanowienie SN z dnia 22 października 2002 r., (...) 64/02, Biul. SN 2002, nr 11, s. 7; wyrok SN z dnia 31 maja 2006 r., (...) 149/05, LexPolonica nr 409449; wyrok SN z dnia 8 czerwca 2005 r., (...) 679/04, niepubl.; postanowienie SN z dnia 25 stycznia 2006 r., (...) 11/05, Biul. SN 2006, nr 5).

W uchwale z dnia 7 października 2008 r. (...) 89/08, (...) nr 11, s. 2) SN wskazał, że "przed ustawowym uregulowaniem służebności przesyłu (art. 305¹-305⁴ k.c.) dopuszczalne było nabycie w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu w ruchu przedsiębiorstwa". Nie ma przy tym potrzeby oznaczania nieruchomości władnącej. Skoro powołana ustawa nie zawiera przepisów przejściowych, m.in. w zakresie zasiedzenia służebności przesyłu, należy przyjąć, że jeżeli termin prowadzący do zasiedzenia służebności upłynął przed dniem 3 sierpnia 2008 r. (to jest przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 30 maja 2008 r.) to sąd stwierdzi nabycie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu, jeżeli zaś po tej dacie - sąd stwierdzi zasiedzenie służebności przesyłu.

II.

Kolejna kwestia dotyczy wymaganych okresów zasiedzenia.

Wg uczestnika urzędzenia istniały i korzystał z nich uczestnik bądź jego poprzednicy prawni co najmniej od 31.12.1972 roku, wobec czego w ocenie uczestnika przy założeniu posiadania w dobrej wierze okres zasiedzenia upłynął z dniem 31.12.1982 r., zaś przy przyjęciu złej wiary z dniem 31.12.2002 r.

Po zakończeniu II W. Światowej na tutejszych terenach obowiązywał niemiecki Kodeks cywilny. Obowiązujący do 31.12.1946 roku § 900 i inne przepisy niemieckiego Kodeksu cywilnego (bürgerliches G.) regulowały sytuację klarownie, przewidując tylko instytucję tzw. zasiedzenia księgowego lub hipotecznego, co przejawiało się w zacieśnieniu nabycia nieruchomości przez zasiedzenie do przypadków samoistnego posiadania trwającego lat trzydzieści przez osobę wpisaną w księdze wieczystej (G.), jako właściciel. Wynikało to z wysoko rozwiniętego na ziemiach niemieckich systemu ksiąg wieczystych i prowadzenia sformalizowanego obrotu nieruchomościami.

W dniu 01.01.1947 roku zaczął obowiązywać dekret z 11.10.1946 r. Prawo rzeczowe (Dz. U. z dnia 15.11.1946 r. Nr 57, poz. 319 z późn. zm.), który zresztą przewidywał jeszcze – nie przejętą już przez kodeks cywilny – instytucję zasiedzenia secundum tabulas (art. 51). Zgodnie z art. V § 1 dekretu z dnia 11.10.1946 roku Przepisy wprowadzające prawo rzeczowe i prawo o księgach wieczystych (Dz. U. z 1946 r. Nr 57, poz. 321 z późn. zm.) uchylono m. in. całą księgę trzecią niemieckiego Kodeksu cywilnego oraz szereg związanych z nim przepisów. Dla sprawy decydujące znaczenie mogłby mieć jednak art. 50 dekretu. Zgodnie z tym przepisem kto posiada nieruchomość przez lat dwadzieścia, nabywa jej własność, chyba że w chwili objęcia nieruchomości w posiadanie był w złej wierze (zasiedzenie). Zgodnie z art. 50 § 2 dekretu temu, kto posiada nieruchomość przez lat trzydzieści, nie można zarzucać złej wiary. Tak więc w okresie od 01.01.1947 r. (art. 317 dekretu) do dnia 31.12.1964 roku wymagane okresy posiadania do stwierdzenia zasiedzenia wynosiły:

- 20 lat w dobrej wierze,
- 30 lat w złej wierze.

Z dniem 01.01.1965 roku wszedł w życie aktualnie obowiązujący Kodeks cywilny (art. I ustawy z dnia 23.04.1964 roku Przepisy wprowadzające Kodeks cywilny - Dz. U. z 1964 r. Nr 16, poz. 94 z późn. zm.). Tekst pierwotny Kodeksu cywilnego przewidywał, iż posiadacz nieruchomości nie będący jej właścicielem nabywa własność, jeżeli posiada nieruchomość nieprzerwanie od lat dziesięciu jako posiadacz samoistny, chyba że uzyskał posiadanie w złej wierze (zasiedzenie – art. 172 § 1 k.c.). Zgodnie z art. 172 § 2 k.c. w pierwotnym brzmieniu po upływie lat dwudziestu posiadacz nieruchomości nabywa jej własność, choćby uzyskał posiadanie w złej wierze.

Równocześnie w dniu 01.01.1965 roku wszedł w życie art. 177 k.c., zgodnie z którym przepisów o nabyciu własności przez zasiedzenie nie stosuje się, jeżeli nieruchomości jest przedmiotem własności państwowej. Przepisy te (art. 172 k.c. w brzmieniu pierwotnym i art. 177 k.c.) obowiązywały do 30.09.1990 roku. Tak więc od dnia 01.01.1965 r. do dnia 30.09.1990 r. wymagane okresy posiadania do stwierdzenia zasiedzenia wynosiły:

- 10 lat w dobrej wierze,
- 20 lat w złej wierze,
- nie można było nabyć przez zasiedzenie własności państwowej.

Z uwagi na zmianę wymaganych okresów posiadania od dnia 01.01.1965 r. (co do dobrej wiary z 20 lat na 10 lat; co do złej wiary z 30 lat na 20 lat) oraz wprowadzenie zakazu nabywania przez zasiedzenie nieruchomości państwowych konieczne było uregulowanie stanów przejściowych co nastąpiło w art. XLI ustawy Przepisy wprowadzające Kodeks cywilny. Zgodnie z § 1 tego artykułu do zasiedzenia, którego bieg rozpoczął się przed dniem wejścia w życie kodeksu cywilnego, stosuje się od tej chwili przepisy tego kodeksu; dotyczy to w szczególności możliwości nabycia prawa przez zasiedzenie. W myśl art. XLI § 2 ustawy Przepisy wprowadzające Kodeks cywilny jeżeli termin zasiedzenia według kodeksu cywilnego jest krótszy niż według przepisów dotychczasowych, bieg zasiedzenia rozpoczyna się z dniem wejścia kodeksu w życie; jeżeli jednak zasiedzenie rozpoczęte przed dniem wejścia w życie kodeksu cywilnego nastąpiłoby przy uwzględnieniu terminu określonego w przepisach dotychczasowych wcześniej, zasiedzenie następuje z upływem tego wcześniejszego terminu.

W dniu 01.10.1990 roku weszła w życie nowelizacja Kodeksu cywilnego, która:

- zmieniła wymagane okresy posiadania prowadzące do nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie (art. 172 k.c.),
- zniosła zakaz “zasiadywania” nieruchomości państwowych (art. 177 k.c.).

Zgodnie z art. 172 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 01.10.1990 r. posiadacz nieruchomości nie będący jej właścicielem nabywa własność, jeżeli posiada nieruchomość nieprzerwanie od lat dwudziestu jako posiadacz samoistny, chyba że uzyskał posiadanie w złej wierze (zasiedzenie). Zgodnie z art. 172 § 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 01.10.1990 r. po upływie lat trzydziestu posiadacz nieruchomości nabywa jej własność, choćby uzyskał posiadanie w złej wierze.

Art. 177 k.c. skreślono.

III.

Kolejna wątpliwość dotyczy możliwości nabycia służebności przez zasiedzenie, jeśli objęcie posiadania służebności we władanie nastąpiło przez Skarb Państwa w ramach czynności władczych (imperium).

Zgodnie z najnowszym orzecznictwem SN „Kwalifikacja władania, jako posiadania samoistnego, stanowiącego przesłankę zasiedzenia nieruchomości, nie jest uzależniona od okoliczności uzyskania przez Skarb Państwa władania rzeczą (w ramach imperium czy dominium), lecz wyłącznie od sposobu władania rzeczą” (tak SN w postanowieniu z dnia 08.10.2014 r., (...) 793/13, niepubl.; tak samo SN w postanowieniu z dnia 04.11.2011 r., (...) 126/11, niepubl.).

Na tle służebności przesyłu Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 17 grudnia 2008 r. (sygn. akt (...) 171/08) wskazał, że przy ocenie posiadania prowadzącego do zasiedzenia służebności gruntowej chodzi o faktyczne korzystanie z gruntu w takim zakresie i w taki sposób, w jaki czyniłaby to osoba, której przysługuje służebność, władanie zaś w zakresie służebności gruntowej kwalifikuje się, zgodnie z art. 336 k.c., jako posiadanie zależne.

Nie ma natomiast podstaw do przyjęcia, że posiadanie służebności przesyłowej przez przedsiębiorstwo państwowe przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. nie było posiadaniem w rozumieniu art. 352 § 1 k.c. i nie mogło prowadzić do zasiedzenia. Nie ulega wątpliwości, że dostarczanie przez państwowe przedsiębiorstwa energetyczne energii elektrycznej oraz budowa i konserwacja urządzeń do tego służących było wykonywane w ramach działalności gospodarczej państwa, a więc w ramach dominium, a nie w ramach władczych uprawnień. Jeszcze przed podjęciem uchwały całej Izby Cywilnej z dnia 26 października 2007 r., (...) 30/07, w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalone było stanowisko, że osoba prawna, która przed dniem 1 lutego 1989 r. mając status państwowej osoby prawnej nie mogła nabyć (także w drodze zasiedzenia) własności nieruchomości, może do okresu samoistnego posiadania wykonywanego po dniu 1 lutego 1989 r. doliczyć okres posiadania Skarbu Państwa sprzed tej daty. Stanowisko to wyrażone zostało w szczególności właśnie w odniesieniu do przedsiębiorstw energetycznych i innych przedsiębiorstw przesyłowych, które do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. korzystały ze służebności przesyłu w ramach zarządu mieniem państwowym w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa, a więc w istocie były dzierżycielami w rozumieniu art. 338 k.c. oraz ze względu na treść art. 128 k.c. nie mogły nabyć na swoją rzecz własności ani innych praw rzeczowych (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 2006 r., (...) 149/05, niepubl., i z dnia 8 czerwca 2005 r., (...) 680/04, niepubl., oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2006 r., (...) 11/05, (...) 2006, nr 5, s. 11 i z dnia 10 kwietnia 2008 r., (...) 21/08, niepubl.). Trzeba więc stwierdzić, że (...) objęcie w posiadanie służebności przesyłu przez poprzedników prawnych wnioskodawcy oraz jej posiadanie odbywało się w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa działającego w ramach dominium, a nie imperium i wnioskodawca może, na podstawie art. 176 § 1 w związku z art. 292 k.c., doliczyć do okresu swojego posiadania służebności przesyłu posiadanie tej służebności przez jego poprzedników prawnych, trwające od dnia 1 stycznia 1982 r. do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r.

Niezależnie od powyższego należy przyjąć, że objęcie w posiadanie służebności przez uczestnika (jego poprzedników prawnych) w ogóle nie nastąpiło w ramach imperium, tylko dominium. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 13 października 2011 r., sygn. akt (...) 502/10 (niepubl.) wskazał, iż objęcie w posiadanie nieruchomości uczestniczki przez Skarb Państwa reprezentowany przez przedsiębiorstwo państwowe, w celu budowy a następnie konserwacji linii energetycznej, nastąpiło nie w ramach władczych uprawnień państwa, jak twierdzi skarżąca, lecz w celu wykonania państwowych zadań gospodarczych. Dostarczanie przez państwowe przedsiębiorstwa energetyczne energii elektrycznej oraz budowa i konserwacja urządzeń do tego służących, stanowiło bowiem wykonywanie zadań gospodarczych państwa, było więc działaniem w ramach dominium, a nie w ramach imperium. Skarb Państwa może być zatem uznany za posiadacza tych urządzeń oraz nieruchomości, na których się znajdują, w zakresie odpowiadającym służebności przesyłowej (porównaj między innymi postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2008 r. (...) 171/08, OSNC 2010/1/15). Z tych względów do tego rodzaju posiadania Skarbu Państwa nie miała zastosowania powołana w skardze kasacyjnej uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 września 1993 r. (...) 72/93 (OSNC 1994/3/49) dotycząca władania nieruchomością przez państwowe osoby prawne w ramach władczych uprawnień państwa. Z kolei w uchwale całej Izby Cywilnej z dnia 26 października 2007 r. (...) 30/07 (OSNC 2008/5/43) Sąd Najwyższy stwierdził, że także władanie cudzą nieruchomością przez Skarb Państwa, uzyskane w ramach sprawowania władztwa publicznego, może być posiadaniem samoistnym prowadzącym do zasiedzenia. Przenosząc te rozważania na grunt niniejszej sprawy należy uznać, że:

- posiadanie służebności przez przedsiębiorstwo państwowe – poprzednika prawnego uczestnika - było posiadaniem w ramach dominium, a nie imperium (linia służyła doprowadzeniu prądu do domów i innych podmiotów na terenie miejscowości, przez które przebiegała),

- nawet, jeśli byłoby to objęcie w posiadanie w ramach imperium, to okres tego posiadania mógł być zaliczony do okresu prowadzącego do zasiedzenia służebności.

Posiadanie przez przedsiębiorstwo państwowe urządzeń energetycznych oraz cudzej nieruchomości, na której zostały posadowione, było posiadaniem w rozumieniu art. 352 k.c. i mogło prowadzić do zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej służebności przesyłu (art. 292 w zw. z art. 172 k.c.).

Należy też od razu odróżnić dwie sytuacje:

1) linie, których dotyczy postępowanie powstały w czasie, gdy były to ziemie niemieckie (w 1923 i 1938 roku), zaś ich przejęcie przez poprzedników prawnych uczestnika nastąpiło po wojnie na terenach tzw. Ziemi Odzyskanych na podstawie aktów władczych – w szczególności Orzeczenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 18.06.1947 r., na podstawie którego na własność Państwa przeszły określone przedsiębiorstwa, wraz z majątkiem nieruchomym i ruchomym oraz wszelkimi prawami. Jednym z takich przedsiębiorstw było (...) w S..

2) objęcie w posiadanie służebności odpowiadającej służebności przesyłu następowało zaś dopiero w chwili, gdy grunty, przez które biegła linia, znalazły się we władaniu (przeszły na własność) podmiotów innych niż Skarb Państwa albo w momencie, gdy przedsiębiorstwo państwowe zaczęło posiadanie we własnym imieniu i na własną rzecz a nie w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa (co do gruntów, które nadal były państwowe). W warunkach jednolitego funduszu własności państwowej przedsiębiorstwo państwowe nie mogło bowiem posiadać służebności na gruncie Skarbu Państwa do - wg różnych poglądów 1989 lub 1990 roku.

IV.

Kolejny problem dotyczy tego, iż do 1989 r. obowiązywała zasada jednolitego funduszu własności państwowej, zaś poprzednik prawny uczestnika był przedsiębiorstwem państwowym. Uczestnik, zgodnie z art. 176 § 1 w zw. z art. 292 k.c., może zaliczyć do okresu swojego posiadania służebności przesyłu, okres posiadania tej służebności przez Skarb Państwa przed dniem 1 lutego 1989 r. Obowiązujący do dnia 31 stycznia 1989 r. art. 128 k.c., wyrażający zasadę jednolitego funduszu własności państwowej, uniemożliwiał państwowym osobom prawnym, sprawującym zarząd mieniem państwowym, nabycie jakichkolwiek praw do tego mienia, a zatem w okresie obowiązywania tego przepisu Skarb Państwa, a nie przedsiębiorstwo państwowe, był posiadaczem urządzeń przesyłowych i cudzej nieruchomości, na której je posadowiono i tylko on, a nie przedsiębiorstwo państwowe, mógł nabyć przez zasiedzenie służebność gruntową przesyłu.

Niezależnie od tego należy też wziąć pod uwagę, że „Uwłaszczenie państwowych osób prawnych, co do składników mienia państwowego znajdujących się w ich zarządzie nastąpiło na podstawie ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczenia nieruchomości (Dz.U. Nr 79, poz. 464 ze zm.) oraz przepisów określających ustrój majątkowy państwowych osób prawnych. Dopóty zatem wspomniane uwłaszczenie nie nastąpiło, państwowe osoby prawne nie miały samodzielnych praw do składników mienia państwowego, którym dotychczas zarządzały, nadal wykonywały w tym zakresie jedynie uprawnienia Skarbu Państwa. Dopiero od dnia wejścia w życie tej ustawy, a to od 5 grudnia 1990 r. mogły wykonywać posiadanie "dla siebie", czyli we własnym imieniu i na swoją rzecz” (wyrok SA w K. z dnia 25.11.2014 r., (...) 343/14, niepubl.).

W efekcie należy uznać, że przedsiębiorstwo państwowe korzystające z słupów i linii na gruncie Skarbu Państwa mogło rozpocząć posiadanie prowadzące do nabycia służebności przez zasiedzenie na swoją rzecz (a nie Skarbu Państwa) od dnia 05.12.1990 r.

V.

Kolejny problem dotyczy przeniesienia posiadania w rozumieniu art. 176 k.c. w zw. z art. 292 k.c. między Skarbem Państwa a przedsiębiorstwem państwowym bądź jednoosobową spółką skarbu państwa, skoro przedsiębiorstwo państwowe działało do 1990 roku na rzecz Skarbu Państwa, a następnie swoją własną.

Zgodnie z art. 176 § 1 k.c. jeżeli podczas biegu zasiedzenia nastąpiło przeniesienie posiadania, obecny posiadacz może doliczyć do czasu, przez który sam posiada, czas posiadania swego poprzednika. Jeżeli jednak poprzedni posiadacz uzyskał posiadanie nieruchomości w złej wierze, czas jego posiadania może być doliczony tylko wtedy, gdy łącznie z czasem posiadania obecnego posiadacza wynosi przynajmniej lat trzydzieści.

Ustawodawca nie stworzył żadnych szczególnych zasad regulujących przeniesienie posiadania służebności w tym także o treści odpowiadającej służebności przesyłu, a zatem należy do niego stosować ogólne reguły ustalone w art. 348-351 k.c. Obowiązek wykazania, że takie przeniesienie posiadania miało miejsce obciąża osobę, która powołuje się na art. 176 § 1 k.c. (tak SN w postanowieniu z 06.03.2015 r., III CSK 192/14, niepubl.).

Przekształcenie Zakładu (...) w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa nastąpiło na mocy przepisów wówczas obowiązującej ustawy z dnia 05 lutego 1993 roku o przekształceniach własnościowych niektórych przedsiębiorstw państwowych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki państwa (Dz. U. z 1993 r. Nr 16, poz. 69). Ustawa określała zasady przekształceń własnościowych m.in. przedsiębiorstw państwowych zajmujących się wytwarzaniem oraz przesyłem i zbytem energii elektrycznej i ciepłej.

Zgodnie z art. 2 ustęp 1 tej ustawy przekształcenie przedsiębiorstw państwowych w jednoosobowe spółki Skarbu Państwa następowało na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz. U. Nr 51, poz. 298 i Nr 85, poz. 498 oraz z 1991 r. Nr 60, poz. 253 i Nr 111, poz. 480), zgodnie zaś z treścią art. 5 ust. 1 tej ustawy spółka powstała w wyniku przekształcenia, wstępowała we wszystkie prawa i obowiązki przekształconych przedsiębiorstw państwowych.

Komercjalizacja, w rozumieniu art. 1 ust. 1 ustawy, z dnia 30 sierpnia 1996 roku o komercjalizacji i prywatyzacji (t.j. Dz. U. z 2002 r. Nr 171, poz. 1397 ze zm.), polega na przekształceniu przedsiębiorstwa państwowego w spółkę (...), a spółka ta wstępowała we wszystkie stosunki prawne, których podmiotem było przedsiębiorstwo państwowe, bez względu na charakter prawny tych stosunków.

W ocenie Sądu treść powyższych przepisów prowadzi do wniosku, iż uczestnik postępowania (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w P. wstąpił w całokształt sytuacji prawnej swojego poprzednika - przedsiębiorstwa państwowego Zakładu (...) (i jego poprzedników prawnych).

Jak wyjaśnił SN w wyroku z 07.08.2014 r., (...) 610/13, niepubl.: „Następstwem komercjalizacji państwowych przedsiębiorstw energetycznych, dokonanej w oparciu o ustawę z dnia 5 lutego 1993 r. o przekształceniach własnościowych niektórych przedsiębiorstw państwowych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki państwa (Dz.U. Nr 16, poz. 69 ze zm.), a polegającej na przekształceniu przedsiębiorstw państwowych w jednoosobowe spółki akcyjne Skarbu Państwa, które wstępowały w ich prawa i obowiązki, wszelkie prawa majątkowe i niemajątkowe, była sukcesja uniwersalna częściowa, która dotyczyła wszystkich praw składających się na przedsiębiorstwo, choćby nie były wskazane jako jego składniki, także jeżeli strony nie uświadamiały sobie ich istnienia czy przynależności do przedsiębiorstwa. Dopiero wyłączenie części z nich wymagałoby wyraźnego wskazania w akcie podziału przedsiębiorstwa państwowego. Konsekwentnie przyjęto, że co do służebności gruntowych zbliżonych do służebności przesyłu, których powstanie potwierdziło późniejsze deklaratywne orzeczenie sądowe o zasiedzeniu, następstwo prawne dokonane w oparciu o wskazane podstawy należy przyjąć za wykazane już w wypadku przedstawienia zarządzenia Ministra Przemysłu i Handlu potwierdzającego zakres następstw podmiotowych i przedmiotowych”.

Podsumowując ten wątek należy znów odróżnić dwie sytuacje:

- gdy okres zasiedzenia skończył się przed 1990 rokiem – wówczas powstała już służebność (na rzecz Skarbu Państwa) i ta istniejąca służebność przechodzi na następców prawnych Skarbu Państwa na skutek samych przekształceń własnościowych (nie jest potrzebne jakies „przeniesienie posiadania” takich, istniejących już, ograniczonych praw rzeczowych),

- gdy okres zasiedzenia nie skończył się do 1990 roku – wówczas należy uznać, że musi dojść do przeniesienia posiadania w rozumieniu art. 176 § 1 k.c. (między Skarbem Państwa a nowym posiadaczem). Takie przeniesienie posiadania miało miejsce w tej sprawie w dniu 09.07.1993 r. (k. 170). Jak wyjaśnił SA w Ł. w uzasadnieniu wyroku z dnia 17.10.2013 r., (...) 482/13 wydanie zarządzenia Ministra Przemysłu i Handlu (a więc reprezentanta Skarbu Państwa) o podziale przedsiębiorstwa państwowego i przekazaniu majątku do (...) S.A., jest niczym innym jak przeniesieniem posiadania służebności, skoro z sieci tych najpierw Skarb Państwa a potem poprzednik prawny uczestnika korzystał jak posiadacz służebności.

W niniejszej sprawie minister wydał identyczne zarządzenie z tą samą datą, załączając wykaz przekazywanych do (...) S.A. składników majątkowych. Pozostałe składniki przekazano zaś poprzednikowi prawnemu uczestnika.

Istotne jest też to, że chodzi o ograniczone prawo rzeczowe, które nie zostało wpisane do księgi wieczystej.

VI.

Kolejne zagadnienie mające znaczenie dla sprawy to ocena dobrej lub złej wiary posiadacza.

Po pierwsze, o istnieniu dobrej lub złej wiary posiadacza decyduje moment objęcia przedmiotu posiadania w posiadanie (tak np. ostatnio SN w postanowieniu z dnia 03.10.2014 r., (...) 579/13, niepubl.).

Przez pojęcie dobrej wiary w znaczeniu subiektywnym rozumie się stan psychiczny określonej osoby polegający na błędnym, lecz w danych okolicznościach usprawiedliwionym, mniemaniu o istnieniu prawa lub stosunku prawnego

W złej wierze jest ten, kto wie lub z łatwością mógł się dowiedzieć o prawdziwym stanie rzeczy.

Niezachowanie formy aktu notarialnego przy objęciu w posiadanie służebności gruntowej oznacza złą wiarę posiadacza służebności (tak też wyrok WSA w W. z dnia 22.09.2011 r., (...) 548/10, niepubl.). Taką samą linię orzecznictwa, jak odnośnie służebności, przyjmował SN w odniesieniu do nabycia własności nieruchomości bez zachowania formy aktu notarialnego (por. np. postanowienie SN z dnia 27.04.2001 r., (...) 219/00, niepubl.; uchwała SN z dnia 06.12.1991 r., (...) 108/91, OSNC 1992/4, poz. 48).

Ponadto „1. Dobra wiara zasiadającego posiadacza występuje wówczas, gdy ingerowanie w cudzą własność w zakresie odpowiadającym służebności rozpoczęło się w takich okolicznościach, które usprawiedliwiały przekonanie posiadacza, że nie narusza cudzego prawa. W odniesieniu do posiadania prowadzącego do zasiedzenia, o rodzaju wiary posiadacza decyduje wyłącznie chwila objęcia posiadania. Wynika to wprost z wykładni językowej art. 172 KC (mowa w nim o uzyskaniu posiadania), stosowanego poprzez art. 176 KC także do następców pierwotnego posiadacza przy doliczaniu posiadania poprzednika i przez art. 292 KC odpowiednio do nabycia przez zasiedzenie służebności. Późniejsza zmiana przekonania posiadacza lub jego poprzednika dla biegu terminu zasiedzenia nieruchomości jest już okolicznością nierelevantną.

2. Domniemanie dobrej wiary posiadacza (art. 7 KC) wzruszyć może dowód, że posiadacz w chwili rozpoczęcia posiadania w zakresie odpowiadającym służebności przesyłu wiedział lub przy zachowaniu należytej staranności mógł się dowiedzieć o tym, że narusza swym zachowaniem prawo innej osoby. Takim dowodem może być stwierdzenie braku własnego tytułu posiadacza uprawniającego do wejścia na cudzy grunt czy korzystania z niego w określonym zakresie” (tak SN w postanowieniu z dnia 07.05.2014 r., (...) 472/13, niepubl.).

„Przemawia za posiadaniem w złej wierze sytuacja, w której pomiędzy stronami, bądź ich poprzednikami prawnymi, nigdy nie została zawarta umowa regulująca prawa pozwanej do tej części gruntu, na której posadowione zostały urządzenia energetyczne” (wyrok SA w B. z dnia 03.12.2013 r., (...) 572/13, niepubl.).

VII.

Ostatnia istotna kwestia dotyczy tego, że gdy zarówno właścicielem nieruchomości obciążonej, jak i posiadaczem służebności gruntowej oraz właścicielem nieruchomości władnącej był Skarb Państwa, nie mogło w ogóle dojść do zasiedzenia służebności przesyłu, gdyż właściciel nie może nabyć przez zasiedzenie służebności gruntowej na nieruchomości stanowiącej jego własność (tak np. SN w postanowieniu z dnia 04.07.2014 r., (...) 551/13, niepubl.). Sytuacja taka miała zaś miejsce w przypadku korzystania z linii energetycznych przez przedsiębiorstwo państwowe na gruntach Skarbu Państwa przed 05.12.1990 r. „ Bieg terminu zasiedzenia służebności linii przesyłowej znajdującej się w zarządzie przedsiębiorstwa państwowego, przebiegającej po działce stanowiącej własność Skarbu Państwa, będącej w zarządzie innej państwowej osoby prawnej, nie mógł się rozpocząć przed dniem 5 grudnia 1990 r.” (postanowienie SN z dnia 04.07.2014 r., (...) 551/13, (...) SN 2014/10/10)”;

„1. Gdy zarówno właścicielem nieruchomości obciążonej, jak i posiadaczem służebności gruntowej oraz właścicielem nieruchomości władnącej był Skarb Państwa, nie mogło w ogóle dojść do zasiedzenia służebności przesyłu, gdyż właściciel nie może nabyć przez zasiedzenie służebności gruntowej na nieruchomości stanowiącej jego własność.

2. W okresie obowiązywania art. 128 k.c., wyrażającego konstrukcję jednolitej własności państwowej, zasiedzenie własności przez przedsiębiorstwo państwowe na swoją rzecz, także w odniesieniu do działek stanowiących własność osób fizycznych, było niedopuszczalne” (tak postanowienie SN z dnia 04.07.2014 r., (...) 551/13, (...) SN 2014/10/10).

VIII.

Przenosząc powyższe założenia na grunt ustalonego stanu faktycznego należy stwierdzić, że władztwo wykonywane przez uczestnika i jego poprzedników prawnych na nieruchomościach wnioskodawców odpowiadało zakresowi służebności gruntowej przesyłu (od 2008 r.) lub służebności podobnej do służebności przesyłu (do 2008 r.), polegało ono bowiem na korzystaniu z trwałych i widocznych urządzeń do przesyłu energii elektrycznej – linii napięcia - oraz w celu konserwacji i naprawy, co stanowiło przedmiot działalności przedsiębiorstwa. Było wykonywane "dla siebie" w zakresie i w sposób, jaki odpowiadał służebności gruntowej przesyłu.

Dalej należy stwierdzić, że objęcie służebności w posiadanie następowało:

- z dniem 05.12.1990 r. co do gruntów stanowiących wcześniej własność Skarbu Państwa (od tego dnia przedsiębiorstwo państwowe „oddzieliło się” od Skarbu Państwa; do tego dnia nie można mówić o posiadaniu służebności z uwagi na zasadę jednolitości funduszu własności Skarbu Państwa, albowiem nie można posiadać służebności na nieruchomości stanowiącej własność posiadacza służebności),

- z dniem nabycia nieruchomości od Skarbu Państwa przez podmiot prawa inny niż Skarb Państwa jeżeli to nabycie nastąpiło przed 05.12.1990 r.

Nie należy zaś w żadnym razie jako początku biegu okresu zasiedzenia (i momentu relewantnego dla oceny dobrej lub złej wiary) traktować momentu pierwotnego objęcia linii energetycznych w posiadanie po II Wojnie Światowej.

Na tle tych ustaleń działka gruntu wnioskodawców, przez którą przebiega linia energetyczna od ponad 30 lat jest własnością osób fizycznych (co najmniej od lat 60-tych stanowiąca wyłącznie własność osób fizycznych).

Kolejny wniosek, jaki jest istotny dla rozstrzygnięcia to to, że objęcie służebności w posiadanie następowało zawsze w złej wierze. Uczestnik (jego poprzednicy prawni) nie posiadał żadnego tytułu do władania cudzymi nieruchomościami. Uczestnik nie posiadał ani umowy zawartej w formie aktu notarialnego, ani decyzji administracyjnej, ani nie wskazał na jakiegokolwiek inne okoliczności przemawiające za jego dobrą wiarą. W ocenie Sądu było to typowe samowolne, bezumowne korzystanie z cudzego gruntu, a więc posiadanie służebności w złej wierze.

Sąd uznał za zasadny zarzut uczestnika nabycia służebności podobnej do służebności przesyłu. Służebność nabył na swoją rzecz Skarb Państwa najpóźniej wraz z upływem 20 lat (z uwagi na złą wiarę i wymagany zgodnie z przepisami obowiązującymi w okresie od 1965 do 1990 okres posiadania w złej wierze) od chwili wejścia w życie Kodeksu

cywilnego z 1964 roku, a więc z dniem 01.01.1985 r. Przepisy obowiązujące przed wejściem w życie k.c. z 1964 przewidywały 30-letni okres zasiedzenia posiadacza w złej wierze, a więc do chwili wejścia w życie k.c. zasiedzenie na pewno nie nastąpiło (skoro rozpoczęło się w roku 1960 – nie ustalono wcześniejszego właściciela działki). Ze względu na ustalone daty i terminy, szczegółowe ustalenie daty objęcia służebności w posiadanie co do tych działek nie jest konieczne, albowiem niezależnie od tego czy nastąpiłoby to zaraz po zakończeniu wojny, czy w chwili wejścia w życie k.c. z 1964, to z pewnością nastąpiło nabycie służebności przez zasiedzenie na rzecz Skarbu Państwa (najpóźniej 01.01.1985 r.).

Wbrew stanowisku wnioskodawców Sąd przyjął więc, iż w niniejszej sprawie upłynął termin potrzebny dla zasiedzenia służebności o treści odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz Skarbu Państwa (por. uchwałę SN z dnia 22.10.2009 r., (...) 70/09), który to Skarb Państwa następnie wniósł służebność do jednoosobowej spółki skarbu państwa, która podlegała kolejnym przekształceniom i zmianom nazw (szczegółowo wskazanym w stanie faktycznym sprawy), aż została objęta przez uczestnika.

Przeniesienie służebności ze Skarbu Państwa na przedsiębiorstwo państwowe a potem spółkę akcyjną i sp. z o.o. nie wymagało zawarcia odrębnej umowy mającej za przedmiot to konkretne prawo, albowiem następowało w ramach przekształceń własnościowych i przejęcie całości lub części majątku tych podmiotów (sukcesja uniwersalna). Służebność nie była wpisana do księgi wieczystej.

Z powyższych powodów wniosek należało oddalić.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 520 § 3 k.p.c.

Zgodnie z treścią art. 520 § 3 k.p.c. jeżeli interesy uczestników są sprzeczne, sąd może włożyć na uczestnika, którego wnioski zostały oddalone lub odrzucone, obowiązek zwrotu kosztów postępowania poniesionych przez innego uczestnika.

Na zasądzoną od wnioskodawców solidarnie na rzecz uczestnika kwotę składa się wynagrodzenie pełnomocnika uczestnika - zgodnie z § 5 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z dnia 5 listopada 2015 r.) – w kwocie 480,00 zł oraz 17,00 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.